

מבקר העירייה

דו"ח מס' 29 לשנת 2025

יום שני 23 מרץ 2026

לכבוד
מר איציק דנינו
ראש העיר

אדון נכבד

הנדון : דוח מבקר העירייה לשנת 2025

אני מתכבד להגיש את דוח מבקר העירייה מס' 29 לשנת 2025 על-פי הוראות סעיף 170ג(א) לפקודת העיריות (נוסח חדש).
הביקורת הינה מרכיב חשוב וחיוני בעשייה ובפעילות של כל ארגון השואף ללמוד מטעויותיו ולשפר את ביצועיו.
בדומה לדוחות הקודמים שהוגשו גם בדוח זה מוטמעת התפיסה לפיה הביקורת היא כלי ניהולי לעזר למקבלי החלטות בעירייה לשיפור וייעול פעולותיה. ברור לחלוטין, כי חובה עלינו כארגון לאתר נקודות תורפה, לזהות מוקדי סיכון ולהתריע עליהם במועד מוקדם ככל שניתן, על מנת להפחית משמעותית את החשיפה להם.
בדוח זה רוכזו הדוחות שהוגשו במשך השנה לידי המבוקרים.
מוסד מבקר העירייה מהווה מנגנון מרכזי לשמירת הסף ברשות המקומית, שמירת הסף בתקופה של איום בטחוני וחברתי חשובה שבעתיים, כדי להבטיח שבמהלך ההתמודדות העירונית עם האתגרים המורכבים, לא תיפגע השמירה על יסודות השלטון המקומי.
הדוח כולל מעקב מצב תיקון הליקויים בדוחות הקודמים ויישום ההמלצות. המעקב מהווה חלק מובנה בתהליך העבודה ונועד להבטיח, כי תחומי הפעילות אשר התגלו בהם חריגות מהנורמות המחייבות יתוקנו וינקטו הצעדים הנדרשים על מנת למנוע הישנותם. יצוין, כי כמעט כל הליקויים אשר צוינו בדוח הקודם תוקנו.
הביקורות מבוצעות לאורך השנה, תוך הבנה ותפיסה שעובדי העירייה ונבחריה הם משרתי הציבור, ויש בתפקידם לשמור על סדרי מנהל תקינים, על נכסי העירייה, על משאביה ותפקודה היעיל לטובת ציבור התושבים.
אני מבקש להודות לך על החשיבות שאתה מייחס לעבודת הביקורת.
הנני רואה חובה נעימה לציין את שיתוף הפעולה לו זכיתי מכל הגורמים במערכת. יש לציין את עבודת הצוות לתיקון ליקויים בראשות מנכ"ל העירייה העוקב אחר תיקון הליקויים בדוחות מבקר העירייה ומבקר המדינה ובדרכים למניעת הישנותם.
מן הראוי לציין, כי המבוקרים המתמודדים עם אתגרים רבים בעקבות המלחמה החלו בתיקון הליקויים ופעלו ליישום ההמלצות, לעיתים, במהלך ביצוע הביקורת או מיד לאחר מועד סיומה. כולי תקווה כי הביקורת תסייע לעירייה בניהול מיטבי של משאביה, לשיפור וייעול השירות לרווחת תושבי העיר.
עפ"י הקבוע בחוק, לאחר שיתקבלו תגובות והערות ראש העירייה לאמור בדוחות. יערכו דיונים בוועדה לענייני ביקורת.

בכבוד רב

עו"ד משה ברמץ
מבקר העירייה
וממונה על תלונות הציבור

העתקים : חברי ועדת הביקורת
מר יורם נחמן-מנכ"ל העירייה

מבקר העירייה
דו"ח מס 29 לשנת 2025

תוכן עניינים

<u>נושא</u>	<u>עמ'</u>
היבטים בניהול נכסי מקרקעין של העירייה	4
סוגיות בבטיחות מתקני משחקים בגנים ציבוריים	10
טיפול העירייה בצוברי גז	17
סוגיות בשימור ובטיחות עצים	20
דוח מבקר המדינה- "הליכי השיקום והפיתוח של יישובי הנגב המערבי שנפגעו	
באירועי שבעה באוקטובר"-מעקב	26
עיקרי הוראות החוק על פיהם פועל מבקר העיריה	30

היבטים בניהול נכסי מקרקעין של העירייה

כללי

בשטחה של העיר מצויים נכסי מקרקעין אשר לעירייה זכויות בהם, לרבות קרקעות, מבנים ציבוריים, מוסדות חינוך, מקלטים ועוד.

לנכסי העירייה מספר שימושים: נכסים מניבים אשר בגינם העירייה גובה דמי שכירות, נכסים בשימושה של העירייה-בשימוש ישיר או באמצעות תאגידים עירוניים לצורך מתן שירותים עירוניים (מוסדות חינוך, תרבות, רווחה וכדומה). נכסים המוקצים ללא תמורה או בתמורה סמלית למוסדות או עמותות לצורך מתן שירותים בעלי אופי ציבורי.

בתחום ניהול הנכסים פועלת העירייה, בין היתר, בהתאם לפקודת העיריות (סעיפים 187-188), תקנות הרשויות המקומיות (ניהול פנקסי זכויות במקרקעין), תשכ"ז-1967 ונוהלי משרד הפנים בנושא.

בתקנות הנ"ל נדרשות הרשויות המקומיות לנהל פנקס/ספר מקרקעין/נכסים מיוחד. בספר הנכסים של העירייה נרשמות כל הזכויות במקרקעין שהעירייה מקבלת ונותנת.

ניהול כהלכה של נכסי העירייה בהתאם להוראות החוק והנחיות משרד הפנים נועד לשמור על הנכסים העירוניים להבטיח את זכויות העירייה בהם ולהפיק את התועלת המרבית לטובת העיר.

מטרת הביקורת והיקפה

מטרת הביקורת היא בחינת נאותות הטיפול בנכסי העירייה.

הביקורת נפגשה עם מנהל מחלקת הנכסים בעירייה.

הביקורת בחנה מסמכים, חיקוקים ונהלים הנוגעים לנושא המדובר.

הביקורת עיינה בדוח מבקר המדינה "ניהול של נכסי מקרקעין בידי רשויות מקומיות". דוח אשר הופיע בדוחות על הביקורת בשלטון המקומי לשנת 2023.

מבקר העירייה

דו"ח מס 29 לשנת 2025

טיוטת דוח הביקורת הועברה לידיעת מנהל מחלקת הנכסים בעירייה(להלן: "מנהל המחלקה"), לצורך קבלת תגובתו והערותיו. מנהל המחלקה מסר את תגובתו במכתב מיום 21.1.2025 ותגובתו שולבה בדוח.

הביקורת נערכה בחודש ינואר 2025.

המסגרת הנורמטיבית

א. פקודת העיריות

סעיף 187- "כל מקרקעין שהם קנינה של עירייה יירשמו בספרי האחזה על שם העירייה".

סעיף 188- (א) "עירייה לא תהא רשאית למכור מקרקעין, להחליפם או למשכנם אלא על-פי החלטת המועצה ברוב חבריה ובאישור השר או מי שהוא הסמיך לכך".

ב. תקנות הרשויות המקומיות (ניהול פנקסי זכויות במקרקעין), תשכ"ז-1967

סעיף 2- "כל רשות מקומית תנהל פנקס מיוחד שבו תרשום זכויותיה במקרקעין (להלן-פנקס המקרקעין של הרשות המקומית)".

סעיף 3- "פנקס המקרקעין של הרשות יהיה מורכב משני חלקים אלה:

(1) כרטיסי נכסי דלא-ניידי לפי טופס א' שבתוספת הראשונה.

(2) ספר נכסי דלא ניידי לפי טופס ב' שבתוספת הראשונה"

סעיף 4- "מועצת הרשות המקומית תסמיך אחד מעובדיה להיות רשם נכסים ומתפקידו יהיה לנהל את פנקס המקרקעין של הרשות המקומית לפי תקנות אלה".

סעיף 5 -" (א) רשם הנכסים ירשום בפנקס המקרקעין של הרשות המקומית כל זכות במקרקעין לטובת הרשות המקומית וכן כל זכות במקרקעין של הרשות המקומית לטובת אדם זולתה, תוך חודש ימים מיום שנוצרה.

(ב) "לא ייעשה שום רישום בפנקס המקרקעין של הרשות המקומית אלא ע"י רשם הנכסים או עובד אחר של הרשות המקומית שהורשה על ידיו באישור המועצה".

ג. חוזר מנכ"ל משרד הפנים 5-2001.

בשנת 2001 פרסם משרד הפנים בחוזר מנכ"ל 5/2001 את "נוהל הקצאת קרקעות ומבנים ללא תמורה או בתמורה סמלית" (להלן-הנוהל). הנוהל נועד להסדיר הקצאה ללא תמורה או בתמורה סמלית לגופים הפועלים בתחום הרשות המקומית בתחומי חינוך, תרבות, דת, בריאות ועוד.

ממצאי הביקורת

1. בשנת 2023 הוקמה מחלקת נכסים בעירייה. מחלקת הנכסים פועלת במסגרת אגף לפיתוח כלכלי. מנהל המחלקה הינו עורך-דין בהכשרתו. הקמת המחלקה הינה צעד חשוב ומשמעותי בדרך להסדרת נושא ניהול נכסי המקרקעין של העירייה.

2. מנהל המחלקה מסר לביקורת כי הוא מודע לדרישות החוק, התקנות ונוהל משרד הפנים בנושא המדובר. הדרישות הנ"ל כוללות, כאמור, את החובה לרשום את נכסי העירייה בלשכת רישום מקרקעין ולנהל פנקס/ספר של המקרקעין/נכסים השייכים לעירייה.

3. מנהל המחלקה מסר כי בשלב זה עיקר זמנו מוקדש לטיפול בנכסים המניבים של העירייה. עיסוק זה כולל, בין היתר, עריכת חוזי שכירות ומעקב אחר קבלת דמי השכירות המגיעים לעירייה. זה כולל דמי שכירות המתקבלים מחברות תקשורת סלולריות אשר הציבו אנטנות סלולריות בנכסים השייכים לעירייה וכן דמי שכירות המגיעים לעירייה מהשכרת גגות של נכסים עירוניים לחברות העוסקות בהקמת גגות סולאריים/פוטו-וולטאים.

יש לציין כי בשנים האחרונות נרשם גידול משמעותי בהכנסות העירייה מנכסים מניבים. עם השלמת בניית מבנה משרדי קריית הממשלה (מתוכנן בשנת 2025) הכנסות העירייה מהשכרת משרדים למשרדי הממשלה ולגורמים נוספים צפויות לגדול בצורה משמעותית.

4. נעשים צעדים לצורך הסדרת נושא הקצאת קרקעות ומבנים ללא תמורה או בתמורה סמלית. הקצאת הקרקעות נעשית, כאמור, לגופים הפועלים בעיר בתחומי חנוך, תרבות, דת, בריאות ועוד. נערך ספר הקצאות ובו ריכוז מידע על הקצאות קרקע. המידע הנ"ל מופיע באתר האינטרנט העירוני. הפרסום באתר הנ"ל כולל:

א. טופס בקשת הקצאה.

ב. נוהל הקצאת קרקע ומבנים ללא תמורה.

ג. ספר הקצאות.

מבקר העירייה

דו"ח מס 29 לשנת 2025

ד. שלבי הגשת הקצאה.

ה. תבחינים להקצאת מבנים וקרקע.

5. מנהל המחלקה מסר כי בשלב ראשון יערך סקר מקיף לאיתור ומיפוי כל נכסי העירייה. במסגרת סקר זה מבצעי הסקר בוחנים את מפות הגושים והחלקות שבתחום העירייה ומסמנים בהם את החלקות השייכות לעירייה. לאור נתוני הסקר מעדכנים את פנקס המקרקעין של העירייה.

לצורך עריכת סקר זה, העירייה פועלת לפרסום מכרז בנושא. לאחר עריכת הסקר המדובר, ניתן יהיה להתחיל לרשום את המקרקעין בלשכת רישום מקרקעין (טאבו) ובפנקס/ספר הנכסים של העירייה.

מנהל מחלקת נכסים מסר בתגובתו מיום 21.1.2025 לממצאי הדוח את הדברים הבאים:

א. עד חודש אוגוסט 2023 לא הייתה קיימת מחלקת נכסים.

ב. קיימת משמעות רבה לרישומם של נכסים עירוניים בספרי העירייה ובספרי לשכת רשום המקרקעין (טאבו). עם כניסתי לתפקיד הוגדר לי לנהל ולהתרכז בטיפול בנכסים המניבים בלבד.

ג. מנהל המחלקה מסר במכתבו הנ"ל כי ביקש לאחרונה לפרסם מכרז לביצוע סקר נכסים מקיף והסדרת שימושים ומכרז לצורך ביצוע רישום זכויות הבעלות ו/או החכירה על שם העירייה בלשכת רשום המקרקעין ו/או מנהל מקרקעי ישראל. נושא התקצוב של המכרזים הנ"ל נמצא בטיפול.

ד. כמות הנכסים המניבים בעיר הולכת וגדלה בכל שנה ומחלקת הנכסים מהווה מנוע משמעותי להגדלת הכנסותיה של העירייה. לפיכך מנהל המחלקה מבקש לציין כי יש לפעול להגדלת מצבת כוח האדם במחלקה ותקצובה כדי שיתאפשר טפול היסטורי, רישום, מעקב והסדרה של כלל נכסי העירייה.

סיכום ומסקנות

1. בשטחה של העיר מצויים נכסי מקרקעין אשר לעירייה זכויות בהם, לרבות קרקעות, מבנים ציבוריים, מוסדות חינוך, מרכזים קהילתיים, מקלטים ועוד. חלקם של הנכסים הינם מניבים (דמי שכירות). העירייה מחויבת לנהל את נכסיה בהתאם להוראות החוק, התקנות והנחיות משרד הפנים. בתקנות הנ"ל נקבע, בין היתר, כי על מועצת העירייה להסמיך אחד מעובדיה להיות רשם נכסים ומתפקידו יהיה לנהל את פנקס המקרקעין של העירייה.

2. בשנת 2023 הוקמה מחלקת נכסים בעירייה. הקמת המחלקה הינה צעד חשוב ומשמעותי בדרך להסדרת נושא ניהול נכסי המקרקעין של העירייה. מחלקת הנכסים מופקדת על שמירת נכסי המקרקעין של העירייה, בעיקר, באמצעות רישום הבעלות של נכסי העירוניים בלשכת רישום מקרקעין (טאבו). במקביל לרישום בלשכת רישום מקרקעין, נדרשת המחלקה לנהל רישום גם במערכת הפנים עירונית באמצעות פנקס מקרקעין. פרט לחובה לקיים את הוראות החוק והתקנות שהותקנו לנושא זה וסדרי מנהל תקינים, הצורך ברישום מסודר של נכסי המקרקעין נועד גם לשרת את גורמי הניהול בעירייה האמורים לקבל החלטות הקשורות לנכסים העירוניים.

3. מנהל מחלקת נכסים מסר, כי בשלב זה עיקר זמנו מוקדש לטיפול בנכסים המניבים של העירייה. יש לציין כי בשנים האחרונות נרשם גידול משמעותי בהכנסות העירייה מנכסים מניבים. עם השלמת בניית מבנה משרדי הממשלה, הכנסות העירייה מהשכרת משרדים למשרדי הממשלה ולגורמים נוספים צפויות לגדול בצורה משמעותית.

4. נעשים צעדים לצורך הסדרת נושא הקצאת קרקעות ומבנים ללא תמורה או בתמורה סמלית. הקצאת הקרקעות נעשית, לגופים הפועלים בעיר בתחומי חנוך, תרבות, דת, בריאות, ועוד. נערך ספר הקצאות ובו ריכוז מידע על הקצאות קרקע. המידע הנ"ל מופיע באתר האינטרנט העירוני. הפרסום באתר הנ"ל כולל: טופס בקשת הקצאה, נוהל הקצאת קרקע ומבנים ללא תמורה, ספר הקצאות. שלבי הגשת הקצאה, תבחינים להקצאת מבנים וקרקע.

5. מנהל מחלקת הנכסים מסר לביקורת כי הוא מודע להוראות החוק והתקנות הנוגעות לניהול נכסי המקרקעין של העירייה, הוראות אלה כוללות את החובה

לרשום את נכסי העירייה בלשכת רישום מקרקעין ולנהל פנקס/ספר שבו ירשמו מקרקעין/נכסים השייכים לעירייה. אולם, לצורך כך יש תחילה לערוך סקר ומיפוי נכסים מקיף. מנהל מחלקת נכסים מסר במכתב מחודש ינואר 2025 כי ביקש לאחרונה לפרסם מכרז לביצוע סקר נכסים מקיף והסדרת שימושים ומכרז לביצוע רישום זכויות הבעלות ו/או החכירה על שם העירייה בלשכת רישום המקרקעין ו/או מנהל מקרקעי ישראל. מנהל מחלקת נכסים מסר במכתבו כי נושא תקצוב המכרזים הנ"ל נמצא בטיפול. מנהל המחלקה הוסיף וציין במכתבו הנ"ל כי יש לפעול להגדלת מצבת כוח האדם במחלקה ותקצובה זאת כדי שיתאפשר טפול ברישום מעקב והסדרה של כלל נכסי העירייה.

6. הביקורת מוצאת כי יש לפעול לניהול נכסי המקרקעין של העירייה עפ"י הנדרש בחוק, תקנות והנחיות משרד הפנים. בשלב ראשון יש לערוך סקר נכסים מקיף ולמנות רשם נכסים כקבוע בתקנות הרשויות המקומיות (ניהול פנקסי זכויות במקרקעין), תשכ"ז-1967.

סוגיות בבטיחות מתקני משחקים בגנים ציבוריים

כללי

גן משחקים הוא אזור המיועד למשחקי ילדים הכרוכים בפעילות גופנית, הכולל בד"כ מבחר מתקני משחקים יעודים, כמו נדנדה, מגלשה, קרוסלה וסולם.

גני משחקים עוזרים לילדים לפתח מוטוריקה ומעודדים התפתחות חברתית, רגשית וקוגניטיבית.

אולם, לצד החוויות המהנות ופיתוח מיומנויות, קיים סיכון לתאונות שעלולות להוביל לפגיעות ופציעות ו/או נזקים חמורים. מידי שנה מפונים לבתי-חולים ברחבי הארץ ילדים רבים שנפגעו בגני משחקים. הגורמים השכיחים לפגיעות כוללים נפילה ממתקן משחקים, הילכדות ראש או גפיים בין שלבי המתקן, כשל מבני, ומגע עם שפה חדה או משטח שהתלהט בשמש.

תקן ישראלי מחייב מס 1498 שפרסם מכון התקנים הישראלי (להלן - תקן), מפרט דרישות בטיחות למתקנים במגרשי משחקים. התקן כולל מספר חלקים בהם מצוינות בין היתר, דרישות בטיחות כלליות, דרישות בטיחות לסוגי מתקנים שונים, הנחיות לפיקוח ותחזוקת המתקנים ולאתר המשחקים. כמו כן מפרט התקן את הדרישות הנוגעות למתקנים עצמם: מבנה המתקן, החומרים מהם הוא עשוי ובטיחותו הכללית, תחזוקת מתקנים ובדיקתם, סימון המתקנים, מיקומם ומיקום אתר המשחקים.

עפ"י חוק התקנים, תשי"ג-1953, חל איסור על אדם לייצר, למכור ולהשתמש בכל עבודה, במצרך שאינו עומד בהוראות תקן רשמי. כמו כן, תחזוקה, התקנה או הפעלה של מצרך יבוצעו בידי מי שחויב בכך בתקן הרשמי.

המשמעות היא שיצרני מתקני משחקים חייבים להיות בעלי תו תקן, לכל מתקן משחק יהיה תו תקן, וכך גם למתקני המתקנים ולמחזיקי האתר. בעל אתר מתקני משחקים אחראי בלעדי לתקינות ובטיחות של המתקנים שברשותו.

חוק התקנים מטיל על הרשויות המקומיות חובה לעמוד בדרישות התחזוקה לפי תקנים רשמיים. כלומר, אי עמידה בדרישות התחזוקה שבתקן בדבר מתקני שעשועים היא עבירה על החוק.

הרשות המקומית אחראית לתכנון, להקמה, להפעלה, לתחזוקה ולשמירה על הגנים שבתחומה.

מנהל התקינה במשרד הכלכלה והתעשייה מבצע אכיפה בתחום בטיחות ילדים במרחב הציבורי, ובכלל זה מתקני משחק. במסגרת הליך האכיפה, בודקים מפקחי מנהל התקינה את המתקנים עצמם וכן תעודות בדיקה רלוונטיות. במידה שמתקן או אתר נמצאים לא תקינים, מפעיל הממונה על התקינה את כל הסמכויות המצויות בידיו : סגירת מתקן, קניסת המפעיל, הפעלת צווים מנהליים כנגד המפעיל או פרסום אזהרות לציבור.

מטרת הביקורת והיקפה

מטרת הביקורת הינה לבחון את נאותות פעילות העירייה, הפיקוח והבקרה על תחזוקת מתקני משחקים בגנים ציבוריים.

הביקורת בחנה חיקוקים נהלים, ותקנים הנוגעים בנושא המדובר, וביצעה סיורים במדגם שכלל גנים ברחבי העיר.

הביקורת עיינה בדוחות מבקר המדינה המתייחסים לנושא המדובר.

הביקורת שוחחה עם עובדי מחלקת מתקני משחק באגף שפ"ע (מנהל המחלקה ומפקח על מתקני משחקים).

הביקורת נערכה בחודשים אוגוסט-אוקטובר 2025 .

הבסיס הנורמטיבי

תקן מתקני משחקים לילדים מס 1498 נקבע כתקן הרשמי החל על מתקני משחקים לילדים המוצבים באתרי משחקים ציבוריים ופרטיים. בינואר 2006 נכנס לתוקף תקן רשמי מחודש, שהוא אימוץ של התקן האירופאי בנושא זה. משרד התמ"ת הכריז על התקן כתקן רשמי. משמעות ההכרזה הזאת היא שחובה לפעול לפי הכללים הקבועים בתקן.

התקן קובע כי יש לערוך בדיקות בטיחות למתקני משחקים בשלוש רמות:

1. בדיקה חזותית חודשית של נציג מטעם בעל המתקן שהוסמך לכך.

2. בדיקה שנתית של מהנדס מכונות מורשה או של מהנדס אזרחי מורשה, שהוכשר לכך במכון התקנים הישראלי.

3. בדיקה תקופתית של מעבדה מאושרת אחת לשלוש שנים.

מכון התקנים הוא הגוף המקצועי האחראי למתן אישורי העמידה בתקן ובסמכותו להכשיר ולהסמך גופים אחרים לערוך את הבדיקות התקופתיות הנדרשות לפי התקן.

ממצאים

1. המחלקה למתקני משחק אשר באגף שפ"ע, אחראית על התחזוקה והבטיחות של מתקני המשחקים. במחלקה מועסקים שני עובדים: מנהל המחלקה ועובד / מפקח על מתקני משחק.

2. לצורך ביצוע תחזוקת מתקני המשחק התקשרה העירייה עם חברה חיצונית אשר זכתה במכרז, החברה היא בעלת היתר ממכון התקנים לביצוע עבודות אחזקה בהתאם לתקן. (להלן "החברה המתחזקת"). החברה הנ"ל מעבירה למחלקת גני-משחק /אגף שפ"ע דוחות הכוללים את ממצאי הבדיקות. החברה המתחזקת מבצעת בדיקות חודשיות ומנפיקה דוחות ואישורי תקינות האתרים באופן חודשי.

3. עיקר פעילות המחלקה בתחום הפיקוח והתחזוקה של מתקני המשחק בגנים הציבוריים הן:

א. פיקוח על עבודות התחזוקה- קביעת מועדי הביקורות בשטח, פיקוח על תחזוקה וביקורת הגנים וכלל המתקנים והמגרשים בגנים הציבוריים באופן שוטף באמצעות החברה המתחזקת.

ב. טיפול בליקויים- טיפול בליקויים השוטפים המתקבלים מפניות הציבור הנוגעות למתקני המשחקים. המחלקה מטפלת בכל פניות המוקד העירוני בנושא המדובר. המחלקה מטפלת בליקויים שהתגלו במהלך הביקורות של עובדי המחלקה ושל עובדי החברה המתחזקת החיצונית המטפלים במתקני המשחקים.

ג. ליווי בתכנון גני משחקים- מעורבות בשלבי התכנון וליווי קבלני הפיתוח. ליווי בכל הנוגע להקמת /שדרוגים של הגנים.

4. עפ"י הקבוע בתקן הוצא נוהל כתוב בנושא תחזוקת מתקני משחק.

בנוהל נקבע בין היתר, כי יערכו :

בדיקות חודשיות לבחינת תפקוד האתר. בדיקות אלה מבוצעות עד 30 יום מיום הבדיקה האחרונה.

בדיקה שנתית - מכון התקנים או מעבדה מאושרת יבצעו בדיקה שנתית לכל האתרים. הבדיקה תבוצע עד 365 ימים מיום הבדיקה האחרונה.

מנהל מחלקת תחזוקת מתקני משחק מתעד את כל הבדיקות השנתיות בתוך תיקי הגן בתוך תיקייה ממוחשבת.

בדיקת מעבדה פעם ב-3 שנים. הבדיקות יתואמו מול מכון התקנים. מכון התקנים דוגם כל שנה אחוז מסוים. על העירייה לבצע יחד עם מכון התקנים את הבדיקות ולתאם ימים לבדיקות.

כל אתר ייבדק ע"י בודק מטעם מכון התקנים. במידה ונמצאו ליקויים באתר על העירייה לדאוג לביצוע פעולות תיקון (באמצעות החברה המתחזקת) בזמן הבדיקה או לאחריה ולזמן את הבודק לבדיקה חוזרת עד לקבלת אישור סופי לאתר.

5. במחלקה מנהלים תיק נתונים שננקטו במסגרת ניהול הבטיחות במתקני המשחק לכל גן משחקים שבו מתועדות כל הפעולות והבדיקות שנערכות בכל גן ואת הליקויים, על מנת לבצע בקרה ומעקב אחר תיקונם.

בנוהל ובתקן נקבע כי כאשר מתגלים במהלך הבדיקות ליקויים בטיחותיים העלולים לסכן את המשתמשים, יש לתקנם ללא דיחוי ולמנוע גישה למתקן.

בנוסף, המחלקה עורכת בדיקות חזותיות שגרתיות במתקני המשחקים, כדי לוודא שאין בהם גורמי סיכון כתוצאה מבלאי או השחתה, פגעי מזג-האוויר, המצאות חלקים שבורים, שברי בקבוקים וכדומה.

6. מכון התקנים מפקח ומבקר את נושא מתקני המשחקים בגנים הציבוריים בעיר. נציג מטעם מכון התקנים מבצע מידי מספר חודשים ביקורת מדגמית במתקני המשחקים בעיר. מנהל אגף שפ"ע ומנהל מחלקת מתקני משחק הסבירו כי הפיקוח והבקרה של מכון התקנים מבטיח כי הטיפול והביקורת יעשו בתדירות הנדרשת.

באתר האינטרנט של מכון התקנים מופיעה רשימה של גני משחקים בעיר אשר בהם הותקנו מתקני משחקים מאושרים.

7. בנוהל נקבע כי לצורך קבלת אתר חדש ייערך סיור מסירה בנוכחות נציגי החברה אשר הקימה את האתר ומנהל אגף שפ"ע. לצורך קבלת אתר חדש יש לקבל תעודת בדיקה ממכון התקנים המאשרת התאמה לכל דרישות התקן.

8. עפ"י הוראות התקן יש להציב שלט בכניסה למגרש משחקים. בשלט יכללו פרטים אלו: שם המתחזק, מס היתר שיש למתחזק ממכון התקנים לבצע תחזוקת מתקנים, שם /מס' מזהה של אתר המשחקים, מס' הטלפון להודעה על ליקויים, תאריך בדיקה אחרונה ותאריך הבדיקה הבאה.

הביקורת ערכה סיורים /בדיקות מדגמיות במתקני משחקים בגנים ציבוריים הבאים: האצטדיון-רח' הטייסים, גן הידידות -רח' בית וגן, שפירא- רח' ירושלים פינת רח' קריית-ספר, גן ציבורי-רח' השיטה -רמת שקד, גן ציבורי-רח' הדקל, רח' האורן פינת רחוב פרי מגדים, שדרת יהדות דרום אפריקה, נחל ותיקים, מתקני משחק במרכז מסחרי ברחוב הרצל. מתקני משחק רחוב קיבוץ גלויות.

מהבדיקות המדגמיות הנ"ל עולה כי הוצבו שלטים בכל מתקני המשחקים הנ"ל.

9. הצללה- סרטן העור הוא ממחלות הסרטן השכיחות בישראל. החשיפה לקרינת השמש היא גורם הסיכון המרכזי לסרטן העור. בדוח מבקר המדינה לשנת 2008 נכתב כי בישראל ימי שמש רבים. מחקרים מראים כי חשיפה לקרינת השמש, ביחוד בחודשי הקיץ החמים שבהם נמצאים הילדים בחופשה ושוהים שעות ארוכות בגני המשחקים, יכולה לגרום תחלואה בסרטן בעתיד.

בשנת 2014 פרסם מבקר המדינה דוח בנושא המניעה והאיתור של סרטן העור בישראל והטיפול בו. הדוח עסק בין היתר במניעת המחלה באמצעות קידום הצללה במרחב הציבורי. הצללה איכותית היא מרכיב חשוב ביצירת מרחב ציבורי בטיחותי ובריא והיא תורמת בין השאר לבריאות הציבור ע"י מניעת סרטן העור. חשיבות ההצללה עולה במיוחד באקלים חם ושמש כפי שיש בישראל.

בישראל יש כיום הנחיות מחייבות להצללה במספר מרחבים מוגדרים ובהם גני שעשועים.

תקנות התכנון והבניה משנת 2019 מחייבות התקנת הצללה בגני משחקים. בתקנות נקבע כי כמות הצל המינימלית שתתוכנן תהיה על-פני 70% משטח המרחב החופשי של המתקנים בגן השעשועים.

מבדיקות שביצעה הביקורת עולה כי קיימות הצללות בגני המשחקים אשר נדגמו ע"י הביקורת.

סיכום והמלצות

1. גן משחקים הוא אזור המיועד למשחקי ילדים הכרוכים בפעילות גופנית. גני משחקים עוזרים לילדים לפתח מוטוריקה ומעודדת התפתחות חברתית, רגישות וקוגניטיביות. אולם לצד החוויות המהנות ופיתוח מימניות, קיים סיכון לתאונות העלולות להוביל לפגיעות ופציעות וגם נזקים חמורים. מידי שנה מפונים לבתי חולים ברחבי הארץ ילדים רבים שנפגעו בגני משחקים.

2. חוק התקנים מטיל על הרשויות המקומיות חובה לעמוד בדרישות התחזוקה לפי תקנים רשמיים. מחלקת תחזוקת מתקני משחק באגף שפ"ע אחראית על התחזוקה ובטיחות של מתקני המשחקים.

3. מבדיקת הביקורת ובכלל זאת עפ"י בדיקות מדגמיות שבוצעו ע"י הביקורת עולה כי קיימת מודעות של העירייה / המחלקה הנ"ל לחשיבות הפיקוח והבקרה השוטפת על מתקני המשחקים בגנים הציבוריים ברחבי העיר: נעשות בדיקות תקופתיות, הוצבו שלטי אזהרה כנדרש בתקן. בוצעו הצללות החיוניות כל-כך בימי השמש והחום הרבים. הפיקוח של מכון התקנים תורם להקפדה על שמירת בטיחות מתקני המשחקים.

4. העירייה משקיעה משאבים ניכרים בהקמת מתקני משחקים חדשים ובתחזוקה שוטפת שלהם. אולם לצורך שמירה על המתקנים הנ"ל מפני תופעות של ונדליזם וכמובן לצורך שמירת שלומם ובטיחותם של הילדים המשתמשים בהם, הביקורת סוברת כי יש להתקין באתרים הנ"ל מצלמות אבטחה.

מבדיקות מדגמיות שערכה הביקורת עולה כי רק בגן משחקים אחד ("גן הידידות") הותקנו מצלמות אבטחה.

הביקורת מוצאת כי יש להכין תכנית לרשות כל גני המשחקים בעיר במצלמות אבטחה וזאת עפ"י סדרי עדיפות שיקבעו.

הצבת מצלמות אבטחה יסייעו לשמירת המתקנים לטובת הילדים וכדי שהמשאבים הרבים שהושקעו בגני המשחקים לא ירדו לטמיון.

טיפול העירייה בצוברי גז

כללי

הגז הפחמימני המעובה (גפ"מ) המוכר יותר בשמו כגז הבישול, משמש כאחד ממקורות האנרגיה המרכזיים המהווים בסיס לפעילות משק המדינה בתחומי הכלכלה, התעשייה, החקלאות, המגזר הביתי, המוסדי ועוד. גפ"מ משמש דלק לבישול, לחימום, מאור וחומר זינה לתעשייה ומופק מנפט גולמי בתהליך הייצור ושימוש בו נמצא במגמת עליה מתמדת.

משק הגפ"מ מורכב ממערכת ענפה בעלת פריסה ארצית רחבה הכוללת מערך ייצור אחסון, מילוי, שינוע וחלוקה לצרכנים. הפעילות הנ"ל מתבצעת באמצעות חברות הגז המורשות. הגז לשימוש ביתי משווק לצרכנים באמצעות חברות הגז בשתי צורות: אספקת גז במכלים מטלטלים (בלוני גז) ואספקת גז מרכזית במכלים נייחים - צוברי גז. בדרך כלל צוברים אלה טמונים באדמה.

צובר הגז הוא מיכל תת-קרקעי המוטמן בחצרות בתים משותפים או במקומות נוספים. משנות ה-70 ואילך התפתחה שיטת הגז-המרכזי בבתי דירות ומאז מותקנים צוברי גז מתחת למפלס פני הקרקע. צוברי גז אלה ממולאים היישר ממכליות לחלוקת גז.

השימוש בצוברי גז תת-קרקעיים כדאי מטעמי בטיחות, נוחות, אסתטיקה וכן משיקולים מסחריים של חברות הגז. חברות הגז מעודדות את ההסבה לצוברים מהטעמים שהוזכרו לעיל.

הצוברים הללו, משמשים כמכלים לגז לקבוצת צרכנים, ומהווים חלק אינטגרלי מהמבנה של מגורי אותם צרכנים והמתקנים המשרתים את הדיירים ומחייבים היתרי בנייה עפ"י דיני התכנון והבנייה.

המגמה של מעבר מבלוני גז ביתיים (המטלטלים) לצוברי גז תת-קרקעיים הינו תהליך רצוי שתוצאתו היא, בין היתר שיפור הבטיחות. יחד עם זאת במידה וצוברי הגז הנ"ל אינם מותקנים באופן בטיחותי ועפ"י התקן, הדבר עלול לגרום לפריצת גז החוצה ולסכנת חיים מידית ולנזק עצום.

מטרת הביקורת והיקפה

מטרות הביקורת לבחון את אופן הטיפול בנושא צוברי גז, להצביע על ליקויים במידה וקיימים ולהמליץ על דרכים לפתרון.

לצורך הכנת הדוח נפגשה הביקורת עם עובדים באגף ההנדסה.

הביקורת נערכה בחודש אפריל 2025.

ממצאי הביקורת

1. עפ"י תקנות התכנון והבנייה צובר גז חייב בהיתר בנייה.
2. תקנות התכנון והבנייה (הליך רישוי בדרך מקוצרת), תשע"ז-2017 מאפשרות קבלת היתר בנייה לעבודות מצומצמות המבוצעות בבניין קיים או ליד בניין קיים בהליך מקוצר ומהיר יותר. תקנות אלה מורות, כי התקנת מיכל גז ניח(צובר) ייכלל במסגרת ההליך המקוצר והמהיר הנ"ל. המסקנה העולה מהתקנות הנ"ל היא, כי להתקנת צובר גז נדרש היתר בנייה ואף נקבע מסלול מקוצר לשם הוצאתו.
3. הוראות החוק והנהלים המחייבים בנושא רישוי צוברי גז פורסמו גם בחוזר מנכ"ל משרד הפנים מס' 8/2005. בחוזר המנכ"ל הנ"ל נקבע, כי "על הוועדה המקומית מוטלת האחריות לבדוק אם היתרי הבניה עונים על הדרישות המופיעות בתקנות אלה".
4. בנוסף לדרישות השונות נקבע לעניין זה גם תקן, ת"י מס' 158 של מכון התקנים שנושאו: מתקנים לגזים פחמימניים מעובים(גפ"מ) מאגרים(קרי-צוברים). התקן הנ"ל קובע הוראות להתקנה של מאגרי גפ"מ קבועים, המשמשים לצריכה עצמית (לרבות באספקה מרכזית בבניינים).
5. כאמור עפ"י תקנות התכנון והבנייה, צובר גז חייב בהיתר בנייה. מבדיקת הביקורת עולה, כי יש הבדל בין בנייה חדשה לבין מבנים קיימים. בבנייה רוויה חדשה יש הקפדה מצד הגורמים באגף ההנדסה הבודקים את תכניות הבנייה, על סימון מקום צובר הגז בהיתר הבנייה. אולם כאמור בבנייה הישנה הבעיה גדולה יותר.

סיכום והמלצות

1. השימוש בצוברי גז תת-קרקעיים (נייחים) במקום מכלי גז מיטלטלים הולך ומתרחב. המגמה של מעבר מבלוני גז הביתיים (מטלטלים) לצוברי גז תת-קרקעיים הינו תהליך רצוי. יחד עם זאת יש לזכור, כי טיפול והתקנה לא בטיחותית של צוברי הגז עלול לגרום לסכנת חיים ולנזק עצום.
2. להתקנת צובר גז נדרש היתר בנייה ואף נקבע בחוק מסלול מקוצר לשם הוצאתו. יש לציין, כי התופעה הנ"ל אינה ייחודית רק לאופקים, חברות הגז התקינו צוברי ברחבי הארץ בלא קבלת היתר מהרשויות. קיומם של צוברי גז ללא היתר בנייה הינה בעיה המשותפת לרשויות מקומיות רבות בארץ, אך אין הדבר גורע מההכרח למצוא באופקים את הפתרונות למצב, במטרה להבטיח את הרישוי הנדרש ואת בטיחות הציבור.
3. מבדיקת הביקורת עולה, כי בהיבט של טיפול העירייה בצוברי גז קיים הבדל בין בנייה חדשה לבין מבנים קיימים. בבנייה רוויה חדשה יש הקפדה על סימון מקום צובר הגז בהיתר הבניה. אולם בבניה הישנה הבעיה גדולה יותר.
4. הביקורת ממליצה, כי מהנדס העירייה יוציא הנחיות ריענון לכל חברות הגז הפועלות וזאת בנושא צוברי הגז. בהנחיות הנ"ל ידרשו חברות הגז שלא להתקין צוברי גז ללא קבלת היתר מהעירייה.
5. הביקורת מוצאת כי על מחלקת פיקוח על הבניה לגבש תכנית עבודה שנתית שוטפת במטרה לגלות את כל צוברי הגז שהותקנו בעבר בעיר ולבדוק האם הותקנו עפ"י היתר בנייה.

סוגיות בשימור ובטיחות עצים

כללי

לעצים יש חשיבות ניכרת במרקם העירוני.

להלן עיקרי תפקידם לסביבה העירונית ותועלתם:

עצים סופחים מזהמים כמו פח, אבק ורעלים שונים ומשמשים כמסנן להגנת ראות בני אדם ובעלי חיים.

העצים מטמיעים וכך קולטים פחמן דו חמצני ומפחיתים ריכוזו באוויר ופולטים חמצן להעשרת האוויר. לפיכך חלק מהחמצן שאנו נושמים מיוצר ע"י הצמחים.

עץ אחד מסייע להפחתת הטמפרטורה בסביבתו בקיץ עד 4 מעלות.

עץ יכול לבלום רעשים ולהפחית עוצמת רעש, ולכן עצים בקרבת בתים יכולים להוות כמעין קיר אקוסטי.

העצים משמשים מעין "חיק טבע" למתגוררים בעיר. עצי רחוב ועצים בעלי נוכחות בגינון הפרטי מקנים לעיר איכות חזותית אסתטית ומרגוע מהנוף הבנוי.

למרכיבי הנוף במרחב העירוני לרבות צמחייה, יש תפקיד חשוב ביצירת איכות סביבה בריאה ומקיימת, ובתכנון מושכל ניתן להביא לצמצום ההתחממות בעיר ועליית זיהום האוויר בעיקר מתחבורה.

לצעדי קידום ההצללה במרחב הציבורי יש כיום חשיבות קריטית לנוכח ההתחממות הצפויה. במצב זה הליכה ברחוב תיהפך לאתגר קשה עוד יותר. עצי הרחוב הם האמצעי האפקטיבי ביותר לקירור המרחב העירוני, והצללה באמצעותם עשויה לסייע רבות במאבק בהשפעותיו של משבר האקלים.

לצד חשיבות העצים במרחב העירוני, יש לזכור כי השהייה בסביבתם אינה נטולת סיכונים. תופעות מזג אוויר משפיעות על העצים וגורמות לעיתים לכשלים מסוכנים לדוגמא: רוחות עזות, ימי גשם כבד, ימי חום קיצוני. במהלך סערות ואירועי מזג אוויר קיצוניים עצים עומדים בפני עומסים בלתי שגרתיים, העלולים לגרום לשברים או להתהפכות. הנזקים כתוצאה משבר ו/או נפילה של עצים מתבטאים לרוב ברכוש

אך לעיתים גם בגוף ואף לפגיעות בנפש. תביעות משפטיות מוגשות כנגד רשויות מקומיות בגין נזקים שנגרמו כתוצאה מקריסת ענפים ועצים.

מחלקת גנים ונוף בעירייה אשר באגף שפ"ע מהווה את הזרוע המוניציפאלית לתחזוקה של שטחים ירוקים ברחבי העיר. השטחים הציבוריים הפתוחים כוללים: פארקים, גנים ציבוריים, חורשות, שדרות עצים, איי תנועה וככרות מגוננים, עצי רחוב. גיזום עצים עפ"י תכנית עבודה ובעקבות פניות שמתקבלות במוקד מתבצע ע"י קבלני אחזקה.

מטרת הביקורת והיקפה

מטרת הביקורת לבחון היבטים שונים בפעולות העירייה לשימור עצים והיבטים בטיחותיים הנוגעים לעצים וזאת בתחום השטח העירוני, להצביע על ליקויים אם קיימים ולהמליץ על דרכים לפתרון.

הביקורת בחנה מסמכים וחיקוקים הנוגעים לנושא המדובר.

הביקורת שוחחה עם בעלי תפקידים באגף שפ"ע וקבלה את התייחסותו בכתב של מנהל בטיחות מוסדות חינוך בעיר.

הביקורת נערכה בחודשים מאי-יוני 2025.

הבסיס הנורמטיבי

א. פקודת היערות-1926 -עוסקת בעיקר בהגנה על יערות ושטחי גידול של עצים ובהגנה על עצים עצמם.

ב. צו היערות (אכרזה על אילנות מוגנים) התשנ"ז-1997.

עפ"י החיקוקים הנ"ל כ-70 מינים של עצי בר ונוי בישראל מוגנים מפני פגיעה בין אם בכריתה, עקירה או המתה בצורה אחרת. יש צורך בקבלת רישיון לכריתתם או העתקתם. גם כאשר העץ מצוי בחצר של בית פרטי, יש לקבל רישיון לכריתה מפקיד היערות המוסמך.

ג. חוק התכנון והבניה. תיקון 89 לחוק התכנון והבניה. מוסד התכנון חויב להתייחס לקיומם של עצים בוגרים בשטח התוכנית. תיקון 89 לחוק התכנון והבניה אשר

נחקק בשנת 2008 העניק לפקיד היערות מעמד של גורם מייעץ בכל תכנית לפיתוח או בניה שבתחומה נכללו עצים בוגרים. בשנת 2014 (תיקון 101 לחוק התכנון והבניה) צומצמה מאד חובת התייעצות עם פקיד היערות ד. חוק עזר לאופקים (עקירת עצים), תשכ"ה 1964.

ה. המלצות והנחיות של מנהל אגף יער ואילנות במשרד החקלאות ופקיד היערות הארצי.

פקיד יערות

עפ"י סעיף 2 לפקודת היערות, פקיד היערות מתמנה ע"י שר החקלאות להוציא לפועל את הוראות הפקודה ובכלל זה הענקת רישיונות כריתה/ העתקה. פקידי יערות אזוריים מטעם משרד החקלאות מוסמכים להעניק רישיונות לגבי עצים שנטעו בשטחים שבתחום אחריותם, למעט ערים בהם פועלים פקידי יערות עירוניים.

באופקים עובד במשרד החקלאות הינו פקיד יערות אזורי והוא מעניק רישיונות לכריתה/ העתקה של עצים.

הערכת סיכונים בעצים

העצים מושפעים מתנאי האקלים והחשיפה לרוחות העלולים לגרום לשבר בעץ. גם בעצים יש תהליך של הזדקנות טבעית וחיוניותם יורדת. למינים מסוימים יש נטייה לשבר של ענפים גם כאשר הם בריאים. עצים גדולים עלולים לקרוס ותוצאת הנזק עלולה להיות מסוכנת.

בארץ ידועים מקרים של נזק כתוצאה משבר בענפי עצים או גזעים או מהתהפכות עצים שלמים על נופם. הנזקים מתבטאים לרוב ברכוש אך לעיתים גם בגוף ואף לפגיעות בנפש. תביעות משפטיות מוגשות כנגד רשויות-מקומיות בגין נזקים שנגרמו כתוצאה מקריסת ענפים ועצים.

כל רשות מקומית נדרשת לנהל את משאב העצים בתחומה, ובכלל זה ניהול סיכונים, כלומר- לזהות סיכונים, להעריכם ולנטור אותם, ולהפחית סיכונים ככל הניתן.

באמצעות הידע הקיים ועל סמך הניסיון המצטבר, ניתן לבצע הערכת סיכונים טובה ומדויקת למדי, להקטנת חלק ניכר מהסיכונים הקיימים ובעיקר את השכיחים שביניהם, כמו שבר ענפים.

כאשר קיימת הקפדה על טיפול מקצועי חוזר ונשנה ומעקב להערכת סיכונים יקטנו נזקי שבר ונפילה של עצים באופן משמעותי.

הערכת סיכונים בעצים ברחבי העיר מתבצעת על-ידי עובדי מחלקת גנים ונוף וזאת לאחר שנפתחת פנייה על-ידי תושבים או הצוותים העוסקים בגינון בעירייה אשר בזמן הטיפול והאחזקה השוטפת בגינון נתקלים בעץ החשוד כמסוכן. במסגרת הערכת הסיכונים נבחנים סימנים חיצוניים בעץ כמו התנוונות נוף, האם העץ חסון או נוטה מטבעו לשבר. כמו כן נבדקת ההשפעה הסביבתית על העץ כמו השפעת רוחות, התבגרות העצים והגידול בממדיהם הפיזיים והאם העץ שייך לקבוצת סיכון כגון עצים הנוטים להישבר.

רוב העצים הנטועים בעיר הינם צעירים. אולם כ-600 עצים הינם בוגרים/ותיקים. הביקורת מוצאת כי יש תחילה לבצע סקר סיכונים בעצים הבוגרים/ותיקים הנטועים ברחובות הראשיים וזאת מאחר והסיכוי לקריסתם גבוה יותר.

מוסדות חינוך

על פי דרישת משרד החינוך העירייה מבצעת מידי שנה בדיקת יציבות עצים וענפים במתחם מוסדות החינוך בעיר ובצמוד לגדרות המוסד. הסקר מתבצע על מנת לנהל ולהפחית את הסיכונים היכולים להיגרם עקב עצים וצמחייה הנמצאת במתחם המוסד. בדיקה זו כוללת הערכה של בריאות העץ, בדיקה מבנית (תקינות הענפים, הגזע והשורשים וחיפוש סימני ריקבון או סדקים) וזיהוי עצים מסוכנים. מנהל בטיחות מוסדות חינוך בעיר מסר כי מידי שנה מתבצע מבדק בידי אגרונום במוסדות החינוך בעיר וזאת עפ"י הנחיות משרד החינוך.

חדקונית הדקל

חדקונית הדקל נחשבת לאחד המזיקים הקשים של הדקלים. המזיק בעייתי, בעיקר מפני ששלבי הנגיעות הראשונים לרוב אינם ניתנים לגילוי.

ההתמודדות עם החדקונית מבוסס על טיפולי מניעה והדברה שונים. אגף שפ"ע/מחלקת גנים ונוף מטפלים בחדקונית הדקל.

הביקורת לא מצאה כל פרסום בנושא המזיק באתר האינטרנט של העירייה. לדעת הביקורת על האגף לפרסם מידע חיוני באתר האינטרנט המסייע ומסביר על המזיק הקשה. דרכי טיפול וכדומה.

מבקר העירייה

דו"ח מס 29 לשנת 2025

מידע לציבור

מידי שנה מתפרסמת הודעה לתושבי העיר המרעננת את נוהלי הבטיחות בנושא שימור עצים ומניעת סיכונים.

מלבד ההודעה הנ"ל הביקורת לא מצאה באתר האינטרנט העירוני מידע לציבור בנושא שימור ובטיחות עצים.

מידע לציבור בנושא הנ"ל צריך לדעת הביקורת לכלול :

הסבר על חשיבות העצים בעיר ושימורם.

העץ מוגן גם בקרקע ציבורית וגם בקרקע פרטית.

כל כריתה או העתקה של אילן מוגן הינה עבירה פלילית וטעונה ברישיון מפקיד היערות האזורי.

הליך בקשת אישור לכריתה/ העתקה עצים.

סיכום והמלצות

1. לעצים יש חשיבות ותועלת ניכרת במרקם העירוני : העשרת האוויר וניקוי וטיהור אוויר מזהם , הפחתת טמפרטורה בימי הקיץ החמים , עצים מקנים לעיר איכות חזותית אסתטית ומרגוע מהנוף העירוני. לפיכך, חשוב להגן, לשמור על העצים ולעודד הימצאותם במרחב העירוני. עצי הרחוב הם האמצעי האפקטיבי ביותר לקירור המרחב העירוני, והצללה באמצעותם עשויה לסייע רבות במאבק בהשפעותיו של משבר האקלים.

2. בצד היתרונות הנ"ל יש לזכור כי הימצאות העצים בסביבה עירונית אינה נטולת סיכונים. לעיתים ענפים ועצים קורסים ומסכנים את סביבתם. בעיקר כתוצאה מסערות ורוחות עזות, גשם כבד וימי חום קיצוני. הנזקים כתוצאה מקריסת ענפים ועצים מתבטאים לרוב ברכוש אך לעיתים גם בגוף ואף לפגיעות בנפש. רוב הנזקים כתוצאה מקריסת ענפים/עצים הינם לרכוש, אך לעיתים גם לגוף ואף לפגיעות בנפש. הביקורת מוצאת כי

מבקר העירייה

דו"ח מס 29 לשנת 2025

על אגף שפ"ע /מחלקת גינון ונוף לבצע סקר הערכת סיכונים בעצים. יש להתמקד בעצים בוגרים/ותיקים הנטועים ברחובות המרכזיים בעיר וזאת מאחר והסיכון לקריסתם ופוטנציאל הסיכון לציבור גבוה יותר.

3. עפ"י דרישת משרד החינוך העירייה מבצעת מידי שנה בדיקת יציבות עצים וענפים במתחם מוסדות החינוך בעיר ובצמוד לגדרות המוסד החינוכי. הסקר מתבצע כדי לנהל ולהפחית את הסיכונים היכולים להיגרם ע"י עצים וצמחיה הנמצאת במתחם המוסד החינוכי.

4. הביקורת מוצאת כי על מחלקת גנים ונוף לפרסם באתר האינטרנט העירוני מידע בנושא שימור עצים וזאת בנוסף להודעה השנתית לתושבי העיר המרעננת את נוהל הבטיחות בנושא שימור עצים ומניעת סיכונים, לדעת הביקורת על הפרסום לכלול הסברים על חשיבות העצים והצורך בשימורם. ליידע את הציבור בדבר איסור כריתה והשחתת עצים המוגנים בחוק והצורך לקבל רישיון מפקיד היערות האזורי לכל כריתה או העתקה של עץ מוגן. יש לכלול בפרסום המדובר פירוט והסבר על אופן הגשת בקשה לכריתה או העתקה של עצים. כן יש לפרסם באתר הנ"ל מידע בנושא המזיק הקרוי "חדקונית הדקל" ודרכי הטיפול בו.

דוח מבקר המדינה – "הליכי השיקום והפיתוח של יישובי הנגב המערבי שנפגעו באירועי שבעה באוקטובר" – מעקב

כללי

ביום שבת, בבוקר חג שמחת תורה, שבעה באוקטובר 2023 חוו אזרחי מדינת ישראל את מתקפת הטרור החמורה בתולדות המדינה.

באירועי שבעה באוקטובר חדרו מחבלים לשכונת מישור הגפן באופקים ורצחו 24 אזרחים ושישה אנשי כוחות הביטחון, חלקם בבתייהם, חלקם במרחב המוגן המשותף וחלקם ברחוב. נוסף לכך נרצחו 12 תושבי העיר במקומות נוספים בדרום הארץ.

בחודש פברואר 2025 פרסם משרד מבקר המדינה דוח ביניים מיוחד "הליכי השיקום של יישובי הנגב המערבי, קהילותיהם ותושביהם שנפגעו באירועי השבעה באוקטובר" (להלן: "הדוח").

בחודש פברואר 2026 פרסם משרד מבקר המדינה דוח מיוחד בנושא הנ"ל.

בחודש פברואר 2026 - נערכה ביקורת מעקב וזאת במטרה לבדוק האם תוקנו הליקויים והאם יושמו המלצות מבקר המדינה כפי שפורט בדוח הביקורת המיוחד הנ"ל.

ממצאי ביקורת, המלצות ומעקב אחר תיקונם

עפ"י בדיקת משרד מבקר המדינה, התושבים בשכונת מישור הגפן בחרו להנציח בעצמם את הנרצחים והנופלים באירועי שבעה באוקטובר בשכונה וכן בשכונה הנ"ל מוצבת מיגונית שעליה ניכרים פגיעות ירי מאותם האירועים. המיגונית משמשת תזכורת מוחשית לאירועי שבעה באוקטובר, תוך שאמורה לשמש את התושבים בעת אזעקות.

משרד מבקר המדינה מצא כי על עיריית אופקים לפעול לאלתר להחלפת המיגונית הפגועה בשכונת מישור הגפן או לתיקונה.

א. העירייה בתגובתה מסרה כי פעלה באופן מידי להנצחת הנרצחים ופעולות הגבורה בעיר. כך לדוגמא, כחודש אחרי האירועים פרסמה העיריה קול קורא

להנצחת החללים ותיעוד מעשי גבורה של תושבים, לוחמים וכוחות הביטחון במסגרת אירועי שבעה באוקטובר ומלחמת "חרבות ברזל". כמו כן, זמן קצר לאחר האירועים העיריה הקימה ועדת הנצחה שהורכבה מנציגי הרשות ונציגי משפחות הנרצחים וכן נציגי ציבור (יד-לבנים) ונציגים מהשכונה. בוועדה זו הוחלט על פרויקטים ציבוריים שחלקם הגדול כבר הוקם, לדוגמא:

1. עיריית אופקים הקצתה שטח של כ-10 דונם סמוך לבית העלמין בעיר, מתחם נקרא "חורשת הנופלים". במתחם זה נטעו מעל 100 עצי פרי, נעשה פיתוח נופי, ספסלים, הצללות והנצחות. במתחם הנ"ל מקיימת העיריה טקסים ומפגשי שיח. 2. אנדרטת ה-7 באוקטובר- על אי תנועה בסמוך למקום בו עצרו רכבי המחבלים, הקימה העיריה אנדרטה לזכר כלל הנרצחים.

3. פסל הרימון- בכיכר סיירת שקד, הקימה העיריה אנדרטת רימון עשוי בטון מצופה פסיפס. ברימון נטבעו שמות כלל הנרצחים והוא פועל כפסל אינטראקטיבי.

4. פסל האריה- בכניסה המערבית לעיר במקום בו נכנסו המחבלים הוצב פסל אריה שואג. הפסל המשדר עוצמה שולב כחלק מטיילת דרך סיירת שקד.

5. מתחם הנצחה מרכזי- בכיכר המרכזית של צומת הרחובות פרי מגדים-תמר-אורן, מוקמת הנצחה הכוללת מזרקה ואמפי הצופה על המזרקה. סמוך למזרקה יוצב שולחן הסבר אינטראקטיבי שיקרא "מסבירן" ובו מוטבעים על המפה כלל האירועים שקרו בשכונת מישור הגפן.

6. בית כנסת עיר של גיבורים- ברחוב האורן, סמוך לשכונה יוקם בית כנסת ייחודי שיכלול אולם הנצחה בנוסף לאולם תפילה. בית הכנסת ישמש את המשפחות לטובת אזכרות, סיורים ועוד.

7. מרצפות הזיכרון – יוצבו 55 מרצפות זיכרון הכוללות ברקוד לסריקה המכוון את המבקר לאתר אינטרנט הכולל חומר קריאה, סרטון או תמונה המספרים את הסיפור שהתרחש באותו מקום.

ב. באשר למיזמי הנצחה פרטיים- מסרה העירייה כי מדובר בהנצחה ארעית. העירייה לא מצאה לנכון למנוע הנצחה זו היות ומדובר בצורך שעלה מהתושבים אשר קרובי משפחתם נרצחו. העירייה נמצאת בשיח תמידי עם תושבי השכונה

בנוגע לכך. העירייה מניחה כי ככל שיחלוף הזמן יסכימו המשפחות להיפרד משילוט זה ולהסתפק בהנצחה מסודרת שהתבצעה ועדיין מתבצעת.

ג. באשר לסימני הירי במיגונית, העירייה מסרה כי המיגונית לא מצויה באחריות העירייה אלא באחריות פיקוד העורף. לפיכך אינה רשאית להחליף את המיגונית. העירייה פנתה לפיקוד העורף לקבלת האשור להחלפת המיגונית, משלא התקבל האשור, העירייה ביצעה תיקונים כך שלא יראו את פגעי הטבח.

ד. העירייה פעלה מאז אירוע ה-7 באוקטובר על מנת להעניק סיוע ותמיכה לתושבי שכונת מישור הגפן שנפגעו ולכלל תושבי העיר. הורחבו פעולות מרכז חוסן.

בעקבות פניות העירייה וגורמים נוספים, הממשלה אשרה תקציב לטובת רשויות מקומיות הסמוכות לחבל תקומה ובכלל זאת לעיריית אופקים. התקציב ניתן לטובת תוכניות בתחום הרווחה. כמו כן אושרה תוספת של שישה תקני כוח-אדם לאגף לשירותים חברתיים בעירייה. כן נקבע כי משרד הרווחה יפעל לגיוס ושימור כוח אדם בתחום הרווחה בעיר, לרבות מתן תמריצים לקליטה של עובדים נוספים ושימור עובדים ותיקים.

ה. בחודש אוגוסט 2025 אישרה הממשלה תכנית לשיקום ופיתוח היישובים הסמוכים לחבל התקומה ובמסגרתה תוקצבו הרשויות המקומיות הסמוכות לחבל התקומה ובהן עיריית אופקים ב-53 מיליון ₪ לטובת תוכניות בתחום הרווחה, לרבות תוכניות לטובת ילדים ונוער בסיכון, אוכלוסיות במשבר, משפחות ואזרחים ותיקים.

משרד הרווחה מסר בתשובתו למשרד מבקר המדינה כי המחלקה לשירותים חברתיים בעיר אופקים קיבלה שישה תקנים תוספתיים במסגרת החלטת הממשלה, וכן תוספת זמנית מהמשרד של ארבעה תקנים נוספים וכי היא עומדת על-כ-90% איוש. בנוסף משרד הרווחה הגיש למשרד האוצר טיוטת מסמך הכוללת תמריצים לעובדי המחלקה באופקים וזאת במטרה לשמר את כוח האדם הקיים ולמנוע עזיבה של עובדים.

משרד מבקר המדינה מציין לחיוב את קידום החלטת הממשלה הכוללת מתן מענה לצרכים הסוציאליים והנפשיים של תושבי אופקים וקורא ליישומה המהיר והמלא של התכנית.

משרד מבקר המדינה מציין לחיוב את הכרתה של הממשלה במחויבותה לסייע ליישובים ולאזורים הסמוכים לחבל התקומה שנפגעו במתקפת הטרור בשבעה באוקטובר בפעולות שיקום ופיתוח, ובכלל זה מתן הטבות, הקצאת משאבים והשקעה במחוללי צמיחה ופיתוח.

העירייה ציינה כי ההחלטה האמורה התקבלה רק לאחר השקעת משאבים מצידה במאבקים משפטיים.

עיקרי הוראות החוק על פיהם פועל מבקר העיריה

עיקרי הוראת החוק על-פיהם פועל מבקר העירייה

הבסיס המשפטי לעבודת מבקרי העיריות הוא בפקודת העיריות, בפרק התשיעי, סימן א'.

הוראות הפקודה עוברות שינויים מתמידים, בעיקר לאור הניסיון המצטבר בעבודת המבקרים בעיריות השונות.

מינוי מבקר העירייה

סעיף 167 לפקודת העיריות מחייב מינוי מבקר לעירייה:
"(ב) המועצה, בהחלטה ברוב חבריה, תמנה לעירייה מבקר במשרה מלאה".
 כל עירייה חייבת למנות מבקר במשרה מלאה.

כשירות להתמנות למבקר העירייה

כדי להבטיח את רמתם המקצועית של המבקרים ולמנוע מינויים בלתי ראויים, נקבעה ההוראה הבאה

"ג. לא ימונה ולא יכהן אדם כמבקר עירייה אלא אם נתקיימו בו כל אלה:

- (1) הוא יחיד;
- (2) הוא תושב ישראל;
- (3) הוא לא הורשע בעבירה שיש עמה קלון;
- (4) הוא בעל תואר אקדמי מאת מוסד להשכלה גבוהה בישראל או מוסד להשכלה גבוהה בחוץ-לארץ שהכיר בו, לעניין זה מוסד להשכלה גבוהה בישראל, או שהוא עורך דין או רואה חשבון;
- (5) הוא רכש ניסיון במשך שנתיים בעבודת ביקורת .

מבקר העירייה

דו"ח מס 29 לשנת 2025

6) הוא אינו חבר בהנהלה פעילה של מפלגה או בהנהלה פעילה או בגוף דומה אחר של רשימת מועמדים שהתמודדה בבחירות לרשות המקומית.

במגמה למנוע פוליטיזציה של התפקיד, תיקנה הכנסת את פק' העיריות פעם נוספת (תיקון 57, ס"ח תשנ"ה, עמ' 388) והטילה הגבלות ואיסורים על מינוי אנשים שהיו מזוהים עם הפוליטיקה המקומית, כדלקמן:

(1ג) מי שכיהן כחבר מועצה לא ימונה ולא יכהן כמבקר עירייה בשום עירייה אלא אם כן עברו עשר שנים מתום כהונתו כחבר מועצה.

(2ג) מי שהיה מועמד בבחירות למועצת העירייה, לא יכהן כמבקר אותה עירייה, למשך כל תקופת כהונתה של אותה מועצה שאליו היה מועמד.

תפקידי המבקר

סעיף 170 ס"ק (א) לפקודת העיריות מגדיר את תפקידי המבקר כדלקמן :

(א) ואלה תפקידי המבקר:

(1) לבדוק אם פעולות העירייה, לרבות פעולות לפי חוק התכנון והבניה, התשכ"ה - 1965, נעשו כדין, בידי המוסמך לעשותם, תוך שמירת טוהר המידות ועקרונות היעילות והחיסכון;

(2) לבדוק את פעולות עובדי העירייה;

(3) לבדוק אם סדרי הבוחן והוראות הנוהל הנהוגים בעירייה מבטיחים קיום הוראות כל דין, טוהר המידות ועקרונות היעילות והחיסכון;

(4) לבקר את הנהלת חשבונות העירייה ולבדוק אם דרכי החזקת כספי העירייה ושמירת רכושה והחזקתו מניחות את הדעת"

גופים עירוניים מבוקרים

סעיף 170 א ס"ק (ב) מגדיר את הגופים העירוניים המבוקרים כדלקמן:

"הביקורת לפי סעיף קטן (א) תיעשה גם לגבי המועצה הדתית שבתחום העירייה וכן לגבי כל תאגיד, מפעל, מוסד, קרן או גוף אשר

מבקר העירייה

דו"ח מס 29 לשנת 2025

העירייה משתתפת בתקציבם השנתי כדי יותר מעשירית לגבי אותה שנה או משתתפת במינוי הנהלתם. למי שעומד לביקורת לפי סעיף קטן זה יקרא להלן "גוף עירוני מבוקר"

עפ"י הוראה זו, גוף מוגדר כ" גוף עירוני מבוקר" אם מתקיים בו לפחות אחד משני תנאים:

- (א) העירייה משתתפת בתקציבו ביותר מעשירית תקציבו השנתי.
- (ב) העירייה משתתפת במינוי הנהלתו.

תוכניות עבודה

סעיף 170א ס"ק (ג) מתייחס לקביעת תוכנת העבודה של המבקר, כדלקמן:
(ג) בכפוף לאמור בסעיף קטן (א), יקבע המבקר את תכנית עבודתו השנתית, את נושאי הביקורת בתקופה פלונית ואת היקף הביקורת -

- (1) על פי שיקול דעתו של המבקר;**
- (2) על פי דרישת ראש העירייה לבקר עניין פלוני;**
- (3) על פי דרישת הועדה לענני ביקורת ובלבד שמספר הנושאים לביקורת לא יעלה על שני נושאים לשנת עבודה"**

הוראה זו, הדנה בדרכי קביעת תוכנת עבודת המבקר, מבוססת על העיקרון של עצמאות המבקר ואי-תלותו בבואו לבקר נושא שהוא החליט לבדוק. יחד עם זאת תיקן המחוקק והוסיף גם לוועדת הביקורת יכולת להוסיף נושאים לביקורת.

דרכי עבודות המבקר

המבקר יקבע על פי שיקול דעתו את הדרכים לביצוע ביקורתו.

הכנת התקציב והתקן

בסעיף 170א ס"ק (ה), (ו) נקבע:

"(ה) מבקר העירייה יכין ויגיש לראש העירייה מדי שנה הצעת תקציב שנתי ללשכתו, לרבות הצעת תקן, במסגרת הכנתה תקציב לפי הפקודה. היקף הצעת התקציב לא יפחת משיעור קבוע באחוזים

מהתקציב השנתי של העירייה, כפי שיקבע השר בהתחשב במספר התושבים בתחומה של העירייה ובגודל תקציבה השנתי.
(ו) ועדת הכספים והמועצה ידונו בהצעות התקציב והתקן של לשכת מבקר העירייה, כפי שהגיש אותן מבקר העירייה, במסגרת דיוניהן בהצעת התקציב השנתי."

העולה במקובץ מהוראות אלו הוא:
 קביעת דרכי העבודה היא בסמכותו הבלעדית של מבקר העירייה.
 קביעת תוכנת העבודה תיעשה עפ"י שיקול דעת המבקר. לראש העירייה ישנה הסמכות לדרוש מן המבקר לבקר עניין פלוני ולוועדת הביקורת ישנה הסמכות להמליץ בפני המבקר בקשר לתוכנית העבודה.

הסמכויות לביצוע התפקיד

בסעיף 170ב "המצאת מסמכים ומסירת מידע" נקבע כדלקמן בס"ק (א), (ב):
" (א) ראש העירייה וסגניו, חברי המועצה, עובדי העירייה, ראש המועצה הדתית וסגניו, חברי המועצה הדתית, עובדי המועצה הדתית, וחברים ועובדים של כל גוף עירוני מבוקר, ימציאו למבקר העירייה, על פי דרישתו, כל מסמך שברשותם אשר לדעת מבקר העירייה דרוש לצורכי הביקורת ויתנו למבקר העירייה כל מידע או הסבר שיבקש בתוך התקופה הקבועה בדרישה ובאופן הקבוע בה"
(ב) למבקר העירייה או עובד שהוא הסמיק לכך תהיה גישה, לצורך ביצוע תפקידו, לכל מאגר מידע רגיל או ממוחשב, לכל בסיס נתונים ולכל תוכנת עיבוד נתונים אוטומטי של העירייה או של המשרתים את העירייה או של גוף עירוני מבוקר "
 הוראה זו מחייבת את ראש העירייה וחברי המועצה ואת כל עובדי העירייה, ואת כל עובדי הגופים העירוניים המבוקרים, להמציא למבקר העירייה (עפ"י דרישתו) **את כל המסמכים והמידע שבידיהם. ובזמן שהמבקר קבע.**

סעיף 170ב ס"ק (ה) קובע כדלקמן:
"(ח) לצורך ביצוע תפקידו יוזמן מבקר העירייה ויהיה רשאי להיות נוכח בכל ישיבה של מועצת העירייה או כל ועדה מוועדותיה או כל

ועדה מוועדותיו של גוף עירוני מבוקר; בישיבה שאינה סגורה רשאי הוא להיות נוכח אף על-ידי עובד מעובדיו."

היועץ המשפטי לממשלה, שנתבקש לחוות את דעתו, קבע שהמועצה הדתית חייבת להזמין את מבקר העירייה להשתתף בכל ישיבות המועצה הדתית ולכלל 'ישיבה של ועדה מוועדותיה. ההזמנה חלה גם על התאגידים העירוניים.

יש לשים לב כי ההוראה קובעת חובה להזמין את המבקר לישיבות, אך אין חובה על המבקר להשתתף בכל הישיבות אליהן הוא מוזמן. מילות המפתח להבנת "החובה

להזמין" ו"הזכות להיות נוכח" הן המילים "לצורך ביצוע תפקידו" כלומר, עבודתו של המבקר היא לצורך ביצוע תפקידו (ולא לצורך ביצוע תפקידי הוועדה שבישיבתה הוא נוכח). יש הסבורים שנוכחותו של מבקר העירייה בישיבות היא על מנת להשגיח ולהבטיח שעבודת הוועדה, שלישיבתה הוזמן, תיעשה כהלכה, ואם השתתף בישיבה ולא אמר דבר ולא התריע על פגמים, משמע שהדבר אושר על ידיו. אין לך טעות גדולה מזו.

מטרת נוכחותו של מבקר העירייה או נציגו, בישיבות המועצה או ועדה מוועדותיה, היא למטרת הביקורת; יעילות הביקורת מותנית בידיעה מעמיקה ועדכנית, ככל האפשר, של פעולות העירייה על כל ענפיה המרובים. חלק חשוב מאד מכלל פעולות אלו - קביעת מדיניות, קבלת החלטות חשובות והקצאת משאבים - מתבצע בישיבת מועצת העירייה, בהנהלתה ובוועדות. מבקר העירייה או נציגיו משתתפים בישיבות אלו כדי להיות מעודכנים ולעמוד מקרוב על פעולת העירייה.

פיטורין

בסעיף 171 לפקודת העיריות נקבע כדלקמן:

"(ב) לא יפוטר מבקר העירייה שהוא עובדה, אלא באישור המועצה ברוב של שני שלישים מחבריה, לאחר שניתנה הודעה כדין לכל חברי המועצה שדבר הפיטורים יידון באותה ישיבה.
(ג) לא תתקבל במועצה החלטה לפיטוריו של מבקר העירייה, מהנדס העירייה הגזבר או היועץ המשפטי לעירייה אלא לאחר

שניתנה להם זכות לשאת לפני המועצה את דברם בעניין הפיטורים.

למבקר המדינה, בתפקידו כנציב תלונות הציבור, ישנה סמכות לבחון החלטה על פיטורין של מבקר העירייה - אם תתקבל החלטה כזאת. והוא רשאי לתת כל צו שימצא לנכון ולצודק, לרבות הסמכות לצוות על ביטול הפיטורים. בתיקון משנת 1990 לחוק מבקר המדינה תשי"ח-1958. (נ"מ) בסעיף 45א (2) נקבע:

" (2) תלונה של עובד, שהוא מבקר פנימי בגוף כאמור בסעיף 36 (1) או (2), למעט שוטר, סוהר, וחייל, על העברתו מתפקיד ואו על מעשה החורג מהוראות חוק, תקנות, תקנון שירות המדינה, הסכם קיבוצי, או מהסדרים כלליים שנקבעו מטעם נציב שירות המדינה, או מהסדרים כלליים דומים, הפוגע במישרין במתלונן עצמו או המונע ממנו במישרין טובת הנאה, שעשה מי שממונה עליו בתגובה על פעולותיו במילוי תפקידו כמבקר פנימי - תבורר לפי הוראות פרק זה בכפוף לסעיפים 45ג,